

O čebelnjaku

Ljudmila Bokal

milka.bokal@gmail.com

Pretekli mesec smo pisali o napisih na čebelnjakih. Po nekem povezovalnem zakonu je zdaj smiselno, da pozornost osredotočimo na besedo čebelnjak. A še prej nekaj besed za uvod.

Vsaka veda ima svoje temeljne zakone. V besedoslovju, strokovno imenovanem leksikologija, eden temeljnih zakonov zadeva pogostost sinonimov, sopomenk. To so besede, ki imajo enak pomen kot kaka druga beseda. Šolski primer sinonimnega para sta besedi *brati* in *čitati*. Čim bolj je neki pojem vpet v neko skupnost, tem večkrat se bo beseda zanj uporabljala in tem več izrazov se bo rodilo za isti pomen. Ob osrednjem izrazu se bodo začele pojavljati podobne besede, ki bodo po pomenu enake osrednjemu.

Trditev navežimo na čebelarstvo, za katero velja, da je »poezija kmetovanja«, to pomeni najlepše, kar človek, delovno zraščten z zemljo, more doživljati. Tako trditev lahko jemljemo kot podlago za jezikovni pogled na čebelarstvo. Ne gre le za trden, poglobljen, osebni odnos do drobne leteče živalce, gre za to, da se je čebelarstvo zakoreninilo v miselni svet slovenskega človeka in mu v jeziku pustilo sledi, ki ga delajo prepoznavnega. Glede na uvodne besede je posebnost slovenskega čebelarskega izrazja množica sinonimov.

Kot veliko pridobitev, ki so se pozneje množično razširile, so bili čebelnjaki v daljni preteklosti znamenje bogastva in ugleda. V Slovenskem etnološkem leksikonu piše, da so jih zemljiški gospodje začeli postavljati na dominikalnih posestvih v drugi polovici 17. stoletja, podložniki pa na rustikalnih zemljiščih sto let pozneje. Ugodne gospodarske razmere v naslednjih stoletjih so pripomogle, da se je stavbica za hranjenje panjev po podeželju širila. Tako čebele niso bile več del neposredne narave, kot ko so živele v drevesnih duplih, kamor lahko tudi danes uidejo čebelji roji. Čebele so dobile prostor, ki jih je varoval pred slabimi vremenskimi razmerami, čebelarju pa omogočal lažji dostop do čebeljih pridelkov. Čebelnjak po definiciji v današnjem času označujemo kot *pokrito, navadno leseno stavbo za namestitev panjev in navadno tudi čebelarske opreme*.

Tak čebelnjak iz splošnega jezika pozna tako rekoč vsak Slovenec. A v narečjih živijo še manj znani izrazi. Nekateri so starinski ali zastareli, kot so *ulj*, *uljnjak*, *uljnik*, *bučelnjak*, *čebelnik* čebelnik (tako so pred časom imenovali tudi stavbico za čebele v ljubljanskem Tivoliju). Drugi izrazi pa so znani po določenih območjih. V bovškem govoru

čebelnjaku rečejo *šunik*, Janez Jalen v svojih gorenjskih povestih piše o *bečelnjaku*; gotovo bi se še kaj našlo.

Čebelarski strokovnjaki poznajo še celo vrsto čebelnjakov, ki se razlikujejo po namenu. Vse te izraze najdemo v Čebelarskem terminološkem slovarju, ki je temelj čebelarskega strokovnega jezika. V zadnjem času postaja znan *apiterapevtski čebelnjak*. V slovarju je tako opisan: *čebelnjak z mrežo pregrajenim prostorom za panji brez vratc, kamor ob dobri spomladanski in poletni paši prihajajo hlapci in vonjave, ki imajo zdravilni učinek na človeka*.

O njegovem zdravilnem učinku je bilo mogoče leta 2007 prebrati v časopisu *Jana*: »V tistem času sem si v čebelnjak postavil divan, da sem se vsakokrat, ko sem se slabše počutil, za nekaj ur usedel ali legel nanj. Tam sem počival ob močnem vonju po čebeljem vosku in propolisu ter šumenju čebel iz panjev, ki me je vedno pomirjalo, sproščalo in mi občutno izboljšalo počutje. To je še danes zame zelo učinkovita zdravilna apiaromaterapija.« V izrednih okoliščinah vredno posnemanja.

A vrste čebelnjakov se razlikujejo tudi po legi pročelij panjev. Če so obrnjeni na dve strani neba, so to *dvostranski* čebelnjaki. Če jih je mogoče še prevažati, so v stroki imenovani *dvostranski prevozni* čebelnjaki. S tem smo omenili izraz *prevozni* čebelnjak, ki ga po vsej verjetnosti ni treba posebej pojasnjevati. Obstajajo celo *tristranski* čebelnjaki. Pri njih so panji obrnjeni proti vzhodu, jugu in zahodu. Za vzgajanje mladih čebelarjev, ki obiskujejo čebelarske krožke, imamo *šolski* ali *učni* čebelnjak. Strokovni čebelarski jezik pozna še druge izraze: *pašni* čebelnjak, *poskusni* čebelnjak, *vzrejni* čebelnjak, *stalni* čebelnjak, *zasilni* čebelnjak, *zložljivi* čebelnjak.

A glej, strokovni čebelarski jezik se razvija in izpopolnjuje. V slovarju ni izraza *vzorčni* čebelnjak. To dokazuje, da slovarji nekoliko zamujajo. Bo kdaj naš čebelarski slovar ujel tekoče stanje? ■

Viri:

Slovenski etnološki leksikon. Ur. Angelos Baš. Mladinska knjiga Založba, str. 64, 2004.

Čebelarski terminološki slovar. Čebelarska zveza Slovenije; Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 2008.